

1001-8.TK.137.2023

(SK 89/23)

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

3438

W związku ze skargą konstytucyjną A B. o stwierdzenie, że
*art. 81 § 2 k.p.k. w związku z art. 88 § 1 k.p.k. w zakresie zwrotu
„(...) uzasadniony (...)” odnoszącego się do przypadku złożenia wniosku
o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym jest niezgodny z art.
45 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji*

– na podstawie art. 42 pkt 7 i art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada
2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem
Konstytucyjnym (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) –

przedstawiam następujące stanowisko:

**postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy
o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym –
wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.**

UZASADNIENIE

Działając przez swojego pełnomocnika, A B. (dalej jako:
Skarżący) wniósł o stwierdzenie, że wskazane w *petitum* przepisy są niezgodne

z normami konstytucyjnymi. W ocenie Skarżącego, zakwestionowane przepisy stanowiły podstawę prawną postanowienia Sądu Rejonowego w Ż (dalej jako: SR w Ż) z dnia października 2020 r., sygn. , którym oddalono zażalenie Skarżącego na zarządzenie upoważnionego sędziego z dnia sierpnia 2020 r. w tej samej sprawie, którym nie uwzględniono wniosku Skarżącego o zmianę pełnomocnika z urzędu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na tle następującego stanu faktycznego.

Wnioskiem z dnia lipca 2020 r., skierowanym do Prezesa Sądu Rejonowego w Ż , Skarżący wystąpił o zmianę pełnomocnika z urzędu wyznaczonego w sprawie o sygn. . W uzasadnieniu wskazał, że wyznaczony pełnomocnik nie kontaktował się z nim w żadnej sprawie i jedynie *biernie statystuje we wszystkich sprawach, do których został wyznaczony z urzędu.*

Zarządzeniem z dnia sierpnia 2020 r., sygn. , upoważniony sędzia Sądu Rejonowego w Ż , na podstawie art. 81 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (t.j.: Dz. U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm.; dalej jako: k.p.k.), nie uwzględnił wniosku Skarżącego o zmianę pełnomocnika z urzędu, wskazując, że Skarżący nie wykazał, żeby wyznaczony pełnomocnik nie reagował na jego pisma.

Skarżący zakwestionował powyższe zarządzenie zażaleniem.

Sąd Rejonowy w Ż , postanowieniem z dnia października 2020 r., sygn. na podstawie art. 81 § 1a i art. 81 § 2 k.p.k., nie uwzględnił zażalenia Skarżącego. W uzasadnieniu wskazano, że *[w] ocenie Sądu wskazanych przez A B. (...) powodów nie sposób uznać za uzasadnione i ważne tym samym, skoro wnioskujący nie podaje na czym miały polegać*

improwizacje pełnomocnika w innych sprawach. Z tych względów, zdaniem Sądu wnioski skarżącego zmierzają jedynie do przedłużenia postępowania.

W treści skargi konstytucyjnej Skarżący przytoczył treść wzorców kontroli w sprawie oraz podniósł, że *skoro pokrzywdzony mający pełnomocnika z wyboru w postępowaniu karnym może swobodnie go zmienić i nie musi tego uzasadniać w żaden sposób, to w świetle art. 45 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji brak jest podstaw do różnicowania sytuacji pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z wyboru od pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z urzędu. Nakładanie bowiem na pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z urzędu dodatkowego obowiązku w postaci konieczności istnienia uzasadnionego wniosku pokrzywdzonego, podczas gdy w przypadku pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z wyboru brak jest jakichkolwiek wymagań co do możliwości zmiany pełnomocnika prowadzi do sytuacji, w której procedura sądowa nie jest ukształtowana zgodnie z wymogami sprawiedliwości (s. 9 skargi).*

Przed przystąpieniem do oceny konstytucyjności zaskarżonych unormowań konieczne jest ustalenie, czy analizowana skarga spełnia wymagania formalne, i to pomimo przeprowadzenia jej wstępnej kontroli, zwieńczonej postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 marca 2022 r., sygn. Ts 162/21, o nadaniu skardze dalszego biegu. Na gruncie orzecznictwa Trybunału ugruntowany jest bowiem pogląd, że nadanie skardze konstytucyjnej biegu nie przesądza o spełnieniu formalnoprawnych przesłanek dopuszczalności orzekania w danej sprawie. Trybunał jest bowiem na każdym etapie postępowania obowiązany do badania, czy nie zachodzi ujemna przesłanka wydania wyroku, skutkująca obligatoryjnym umorzeniem postępowania (zob. m.in. postanowienia TK z dnia: 19 października 2010 r.,

sygn. SK 8/09, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 94; 18 czerwca 2013 r., sygn. SK 1/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 70; 26 maja 2015 r., sygn. SK 6/13, OTK ZU nr 5/A/2015, poz. 76 oraz powołane tam wcześniejsze orzecznictwo).

Skarga konstytucyjna jest nadzwyczajnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw jednostki. Przesłanki wniesienia oraz merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej zostały uregulowane w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w art. 53 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393; dalej jako: uotpTK).

Artykuł 79 ust. 1 Konstytucji ustanawia trzy podstawowe przesłanki dopuszczalności skargi konstytucyjnej. Pierwszą jest naruszenie określonych w Konstytucji wolności lub praw, których podmiotem jest skarżący. Zgodnie z drugą przesłanką, wymagane jest uzyskanie ostatecznego orzeczenia sądu lub organu administracji publicznej rozstrzygającego o tych wolnościach lub prawach. Ostatnim warunkiem jest konieczność wykazania, że to ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie których wydano orzeczenie w sprawie skarżącego, stanowi źródło naruszenia jego wolności lub praw (zob. m.in. postanowienia TK z dnia: 5 listopada 2013 r., sygn. SK 15/12, OTK ZU nr 8/A/2013, poz. 127; 30 listopada 2015 r., sygn. SK 30/14, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 184; 26 sierpnia 2020 r., sygn. SK 44/20, OTK ZU seria A z 2020 r., poz. 44 oraz powołane tam wcześniejsze orzecznictwo).

Z kolei, stosownie do art. 53 ust. 1 pkt 1-4 uotpTK, skarga powinna zawierać: po pierwsze, określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją (pkt 1); po drugie, wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego i w jaki

sposób – w ocenie skarżącego – zostały naruszone (pkt 2); po trzecie, uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie (pkt 3); po czwarte, przedstawienie stanu faktycznego (pkt 4).

W piśmiennictwie podkreśla się, że warunkiem dopuszczalności skargi konstytucyjnej jest w szczególności udzielenie pozytywnej odpowiedzi na pytanie, czy w sprawie rzeczywiście zostały naruszone prawa i wolności konstytucyjne skarżącego (zob. L. Bosek, M. Wild, *Kontrola konstytucyjności prawa. Komentarz praktyczny dla sędziów i pełnomocników procesowych. Wzory pism procesowych.*, wyd. 2014, Legalis 2020, II.§9.II).

Do materialnych przesłanek instytucji skargi konstytucyjnej zalicza się: a) osobisty interes prawny, a nie obiektywny – jak przy konstrukcji skargi powszechnej (*actio popularis*), i b) interes aktualny – a nie potencjalny (zob. J. Trzcíński, M. Wiácek, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016, tom II, s. 893). Jak wskazuje się w piśmiennictwie, *[j]eżeli w wyniku dokonanej analizy Trybunał dojdzie do przekonania, że skarga konstytucyjna nie wpłynie na sferę praw i wolności skarżącego, TK przyjmuje niedopuszczalność skargi. Sytuacja taka ma miejsce w szczególności wówczas, gdy niekorzystne względem skarżącego rozstrzygnięcie zapadło nie tylko w wyniku zastosowania zaskarżonego przepisu, lecz także z innych przyczyn, których skarżący nie kwestionuje w swojej skardze. W takiej sytuacji nawet w przypadku uwzględnienia skargi konstytucyjnej oraz wznowienia postępowania na zasadach określonych w art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, nie będzie mogła nastąpić restytucja interesów skarżącego [L. Bosek, M. Wild, *op. cit.*, II.§9.II.1.C.c).3].*

Przedmiotem skargi konstytucyjnej może być zatem wyłącznie ta norma prawna, która stanowiła podstawę wydania przez organ władzy publicznej orzeczenia naruszającego prawa lub wolności konstytucyjne skarżącego. Przesądza to o konieczności istnienia merytorycznego związku pomiędzy treścią zakwestionowanej normy prawnej a podjętym na jej podstawie rozstrzygnięciem oraz zarzucanym temu rozstrzygnięciu naruszeniem praw lub wolności konstytucyjnych. Regulacja prawna stanowiąca przedmiot skargi konstytucyjnej musi więc w ten sposób determinować w sensie normatywnym treść wydanego orzeczenia, iż prowadzi to do wskazanego w skardze naruszenia praw lub wolności konstytucyjnych przysługujących skarżącemu (zob. postanowienie TK z dnia 22 lutego 2001 r., sygn. Ts 193/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 77 i przywołane tam orzeczenia).

Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że *[d]o zasadniczych przestępstw dopuszczalności występowania ze skargą konstytucyjną należy uczynienie jej przedmiotem przepisów (ustawy lub innego aktu normatywnego) wykazujących podwójną kwalifikację. Będąc podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego przez sąd lub organ administracji publicznej, muszą one prowadzić jednocześnie do naruszenia wskazywanych przez skarżącego konstytucyjnych wolności lub praw. Skarżący jest przy tym zobligowany (...) do wskazania, które przepisy kwestionowanego aktu normatywnego wykazują taką kwalifikację* (postanowienie TK z dnia 19 października 2004 r., sygn. SK 13/03, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 101).

Jednakże, niekonstytucyjne brzmienie normy prawnej, stanowiącej podstawę wydania ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącego, należy odróżnić od dyskusyjnego zastosowania normy prawnej w ostatecznym orzeczeniu w sprawie skarżącego. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, niedopuszczalna jest skarga

konstytucyjna na stosowanie prawa, a więc skarga, której zarzuty dotyczą przyjętej przez sąd wykładni przepisu, nieprawidłowej subsumpcji stanu faktycznego czy też wadliwości argumentacji sformułowanej w ostatecznym orzeczeniu (*vide* – postanowienie z dnia 27 kwietnia 2016 r., sygn. akt Ts 62/16, OTK ZU seria B z 2016 r., poz. 363).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszego postępowania, należy uznać, iż nie jest możliwe merytoryczne rozpoznanie sprawy. Skarżący nie uzasadnił zarzutu i nie doszło do naruszenia konstytucyjnego prawa Skarżącego.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że uzasadnienie zarzutu skargi jest bardzo lakoniczne. Skarżący nie uzasadnił zarzutu niezgodności kwestionowanych przepisów ustawy ze wskazanymi wzorcami kontroli, w szczególności nie powołał argumentów ani dowodów na poparcie tego zarzutu – nie stanowi bowiem uzasadnienia zarzutu jego parafraza, poparta oderwanymi od okoliczności sprawy odwołaniami do orzecznictwa. W uzasadnieniu skargi w istocie jedynie powtórzono treść zarzutu. Bez wątplenia nie można uznać za uzasadnienie zarzutu, które mogłoby stanowić przedmiot merytorycznego rozpoznania, stwierdzenie, że kwestionowany stan normatywny powoduje, iż *procedura sądowa nie jest ukształtowana zgodnie z wymogami sprawiedliwości* – a jest to w istocie jedyny argument przedstawiony przez Skarżącego. Trybunał Konstytucyjny niejednokrotnie podkreślał w swoich orzeczeniach, że istnieje istotna różnica pomiędzy postawieniem zarzutu niezgodności normy z normami wyższego rzędu a jego uzasadnieniem (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. P 13/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 72). Zdania twierdzące, powtarzające jedynie tezę o niezgodności norm niższego rzędu z normami wyższego rzędu, z natury rzeczy nie stanowią uzasadnienia zarzutu, a jedynie powtórzony

w różnej formie językowej zarzut. W szczególności nie wykazano, w jaki konkretnie sposób doszło do naruszenia prawa do sądu Skarżącego ani nie przeprowadzono testu równości.

Powyższe okoliczności powodują, że postępowanie w niniejszej sprawie powinno podlegać umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK – wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

Należy również podnieść, iż – jak się wydaje – w niniejszej sprawie nie doszło do naruszenia konstytucyjnego prawa Skarżącego. Kwestia odmowy zmiany wyznaczonego pełnomocnika z urzędu nie może być porównywana z sytuacją odmowy wyznaczenia pełnomocnika z urzędu. Podobnie jak prawo do obrony gwarantuje jedynie dostęp do obrońcy z urzędu, nie gwarantuje natomiast dostępu do wybranego obrońcy z urzędu ani do obrońcy z urzędu satysfakcjonującego oskarżonego, tak prawo do sądu gwarantuje jedynie dostęp do pełnomocnika z urzędu, a nie wybranego pełnomocnika z urzędu. Nie można więc uznać, aby rozstrzygnięcie w przedmiocie zmiany pełnomocnika z urzędu było samoistną „sprawą” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. Należy podzielić pogląd wyrażony przez Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z dnia 11 kwietnia 2011 r., sygn. Ts 21/09, w którym, na tle zagadnienia zaskarżalności postanowienia w przedmiocie odmowy przyznania pomocy prawnej z urzędu w postępowaniu cywilnym, podniesiono: *należy przyjąć, że rozstrzygnięcie w tym przedmiocie (...) nie jest sprawą w konstytucyjnym znaczeniu, lecz ma charakter akcesoryjny w stosunku do postępowania merytorycznego* (OTK ZU nr 4/B/2011, poz. 298; por. także postanowienie z dnia 14 lipca 2011 r., sygn. Ts 21/09, OTK ZU nr 4/B/2011, poz. 299). W takim stanie rzeczy nie może być również mowy o naruszeniu zasady równości, ponieważ w postępowaniu ze skargi konstytucyjnej zarzut naruszenia

zasady równości musi być zawsze relatywizowany do określonego prawa lub wolności konstytucyjnej.

Również powyższe okoliczności powodują, że postępowanie w niniejszej sprawie powinno podlegać umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK – wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

Należy na marginesie zauważyć, że na zarządzenie o odmowie zmiany pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym zażalenie nie przysługuje – na mocy art. 81 § 1a k.p.k. w zw. z art. 88 § 1 k.p.k. takie zażalenie przysługuje jedynie na odmowę wyznaczenia pełnomocnika z urzędu. Prezes Sądu Rejonowego w Ż powinien więc odmówić przyjęcia zażalenia, i to tę decyzję procesową Skarżący mógłby zakwestionować zażaleniem. Jednakże, ponieważ Sąd Rejonowy w Ż rozpoznał zażalenie merytorycznie, termin do wniesienia skargi konstytucyjnej należało liczyć od wydania postanowienia tego sądu z dnia października 2020 r., sygn. . Obywatel nie może bowiem ponosić negatywnych konsekwencji ekscesów orzeczniczych. To oznacza, że termin do wniesienia skargi konstytucyjnej został dochowany, jednak inne, wskazane wyżej, okoliczności przesądzają o konieczności umorzenia postępowania w niniejszej sprawie.

Biorąc powyższe pod uwagę, wnoszę jak w *petitum*.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Zastępca Prokuratora Generalnego